

ทายกและทายิกาน้อย : แนวทางการพัฒนาเยาวชนในพระพุทธศาสนา
กรณีศึกษา วัดขามใหญ่ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
LAY SUPPORTERS (TAAYAKA AND TAAYIKA NOI) APPROACHES TO
YOUTH DEVELOPMENT IN BUDDHISM CASE STUDY WAT KHAM
YAI, KHAM YAI SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, UBON
RATCHATHANI PROVINCE

¹พระธีรวัฒน์ ภทฺทธมฺโม (ศิริบุตร), ²พระบุญเพ็ง ปมุตโต (ปยุตโต),

³ปรียาภรณ์ ฤทธาพรหม และ ⁴พระอนุชิต นาก้อนทอง (โอวาทกุขโม)

¹Phra Theerawat Bhadadhammo (Siribut), ²Phra Bunpheng Pamutto (Payutto),

³Preeyaporn Ritthaprom and ⁴Phraanuchit nagonthong (Ovadakkhamo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Tirawat 4004@gmail.com

Received: December 26, 2024; **Revised:** January 17, 2025; **Accepted:** January 31, 2025

บทคัดย่อ

ทายกและทายิกาน้อยมีบทบาทสำคัญในพระพุทธศาสนาไทยในฐานะผู้สนับสนุนกิจกรรมทางศาสนาและส่งเสริมความมั่นคงทางจิตวิญญาณและสังคม โดยยึดหลักธรรมสำคัญ เช่น ทาน ศีล และบุญกิริยาวัตถุ ทายกมีหน้าที่หลักในการถวายทาน บำรุงศาสนสถาน และเข้าร่วมกิจกรรมบุญ ส่วนทายิกาน้อยมีบทบาทในการสืบสานประเพณี ถ่ายทอดวัฒนธรรมและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับพระสงฆ์ หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น พรหมวิหาร 4 ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและเผยแผ่ธรรมะ บทบาทดังกล่าวยังรวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมการศึกษา อบรม

¹ อาจารย์, หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

² อาจารย์, หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

³ อาจารย์, ดร., หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

⁴ อาจารย์, หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

ธรรมะ เสริมสร้างคุณธรรมในเยาวชน และอนุรักษ์วัฒนธรรมพุทธ กรณีศึกษาในตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทายกและทายิกาน้อยในกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เช่น การจัดอบรมธรรมะในโรงเรียน และการเสริมสร้างความสมานฉันท์ระหว่างชุมชนกับวัด.

คำสำคัญ: ทายกและทายิกาน้อย, เยาวชน, พรหมวิหาร 4

Abstract

The donors and the minor benefactors play an important role in Thai Buddhism as supporters of religious activities and promote spiritual and social stability, based on important principles such as charity, morality, and meritorious deeds. The donors have the main duty to make offerings, maintain religious sites, and participate in merit-making activities, while the minor benefactors play a role in preserving traditions, transmitting culture, and building relationships between the community and the monks. Related principles such as the four divine states of mind are used as guidelines for living and spreading Dharma. Such roles also include supporting educational activities, training in Dharma, fostering morality in youth, and preserving Buddhist culture. A case study in Kham Yai Subdistrict, Mueang District, Ubon Ratchathani Province highlights the importance of the donors and minor benefactors in youth development activities, such as organizing Dharma training in schools and fostering harmony between the community and the temple.

Keywords: Young heirs and heirs, youth, the four divine states of mind

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาการขาดแคลนเยาวชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และการพัฒนาชุมชน กลายเป็นความท้าทายสำคัญที่หลายพื้นที่กำลังเผชิญ รวมถึงวัดขามใหญ่ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งการสร้างความเข้มแข็งดึงดูดให้เยาวชนสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวเป็นเรื่องที่ต้องการการสนับสนุนและการนำเสนอรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตในปัจจุบัน บทบาทของทายกและทายิกาน้อยในวัดขามใหญ่มีความสำคัญยิ่ง

ในฐานะกลไกที่ช่วยเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับความต้องการของชุมชน โดยพวกเขาไม่ได้ทำหน้าที่เพียงสนับสนุนทางการเงินหรือจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทอดผ้าป่าสร้างโบสถ์ หรือสนับสนุนกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในฐานะผู้นำและผู้ริเริ่มกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนในหลายมิติ ซึ่งการส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ทายกและทายิกาน้อยทำหน้าที่เป็นผู้จัดกิจกรรมที่ช่วยให้เยาวชนได้เรียนรู้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น การจัดการบรรยายธรรม การสอนศีลธรรมในวันพระหรือการเชิญชวนเยาวชนเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมในช่วงปิดเทอม ซึ่งเป็นโอกาสให้เยาวชนได้ฝึกฝนตนเองและพัฒนาจิตใจ เป็นการสร้างแบบอย่างที่ดีทายกและทายิกาน้อยมักแสดงออกถึงการปฏิบัติตามศีล 5 อย่างเคร่งครัด ทำให้พวกเขากลายเป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิตด้วยความสุจริตและจริยธรรมในชุมชน เยาวชนจึงสามารถมองเห็นคุณค่าของการรักษาศีลและการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน เป็นการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้นำชุมชนในอนาคต ทายกและทายิกาน้อยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมชุมชน เช่น การจัดค่ายอบรมคุณธรรม การเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมของวัด หรือการเข้าร่วมโครงการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำที่ดีและสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรับผิดชอบต่อส่วนรวม เป็นการสนับสนุนให้เยาวชนปรับใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวันนอกจากการจัดกิจกรรมทางศาสนาแล้ว ทายกและทายิกาน้อยยังให้คำแนะนำและการสนับสนุนแก่เยาวชนในเรื่องการดำรงชีวิต เช่น การใช้หลักพรหมวิหาร 4 หรือหลักทางสายกลางในการจัดการปัญหาและความท้าทายในชีวิต รวมถึงเป็นการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งด้วยบทบาทที่หลากหลาย ทายกและทายิกาน้อยทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการร่วมมือกันในการสร้างสังคมที่สงบสุข พวกเขามีส่วนช่วยประสานงานระหว่างวัด โรงเรียน และหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อร่วมกันส่งเสริมคุณธรรมและการเรียนรู้ของเยาวชน ดังที่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2558) กล่าวถึงบทบาทของทายกและทายิกาในพุทธศาสนา โดยเน้นถึงการเป็นจิตอาสาที่ช่วยสร้างคุณธรรมและการสืบสานวัฒนธรรมพุทธ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาทของทายิกาน้อยในชุมชน และสอดคล้องกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ออนไลน์) ที่เน้นถึงการพัฒนาชุมชนผ่านการปฏิบัติตามหลักธรรมและการเสริมสร้างจิตอาสาในเยาวชน ซึ่งสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา "ทายกน้อย" เพื่อเสริมสร้างศีลธรรมในชุมชน รวมทั้งสุวรรณ บุญรักษ์ (2558) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทายกในการเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พุทธศาสนายั่งยืน โดยชาวพุทธที่มีศรัทธาจะแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในการให้ทาน ซึ่งการทำบุญไม่เพียงแต่เป็นการอุปถัมภ์ศาสนา แต่ยังเป็นการเสริมสร้างศีลธรรมในสังคม

ทายกและทายิกาน้อยในพระพุทธศาสนามีบทบาทเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา มีจิตอาสาในการช่วยเหลือและสนับสนุนวัด พระสงฆ์ รวมถึงกิจกรรมทางพุทธศาสนาใน

รูปแบบต่าง ๆ เช่น การถวายทาน การจัดหาสิ่งจำเป็น และการช่วยงานในวัด บทบาทนี้ไม่เพียงช่วยให้ศาสนสถานมีความยั่งยืน แต่ยังเป็นการส่งเสริมคุณธรรมและความเอื้อเฟื้อในชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดความสงบสุขและความสามัคคีในสังคม

จากกรณีศึกษาของวัดขามใหญ่ จะเห็นได้ว่า ทายกและทายิกาน้อยเป็นตัวอย่างของผู้ที่ใช้บทบาทของตนเองอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเยาวชนและชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการเน้นความสำคัญของศีลและธรรมในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างเยาวชนที่มีจริยธรรมและสามารถเป็นผู้นำที่ดีในอนาคตการพัฒนาเยาวชนในพระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่การเรียนรู้เรื่องศีลธรรม แต่ยังเน้นการสร้างจิตใจที่มีสติและปัญญา การประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เยาวชนสามารถนำหลักธรรมเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ดังนั้นบทบาทการทำหน้าที่ของทายกในพระพุทธศาสนาคือการสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา โดยมีจิตอาสาในการช่วยเหลือวัด พระสงฆ์ และกิจกรรมต่างๆ เช่น การถวายทาน การจัดหาสิ่งจำเป็น และการช่วยงานในวัด บทบาทนี้ไม่เพียงแต่ทำให้ศาสนสถานมั่นคง แต่ยังช่วยส่งเสริมคุณธรรมและความเอื้อเฟื้อในชุมชน ซึ่งส่งผลต่อความสงบสุขและความสามัคคีในสังคมการสนับสนุนกิจกรรมทางพุทธศาสนาโดยทายกช่วยให้การเผยแผ่ศาสนาและการพัฒนาชุมชนพุทธเป็นไปอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังเน้นการสร้างคุณธรรมในเยาวชนและการสืบทอดธรรมในชุมชนพุทธ

หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของทายกและทายิกาน้อย

ในพระพุทธศาสนา คำว่า "ทายก" และ "ทายิกา" เป็นคำที่ใช้เรียกบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการถวายทานและสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา "ทายก" หมายถึง บุรุษผู้ถวายทาน หรือ ผู้ให้ทาน ส่วน "ทายิกา" หมายถึง สตรีผู้ถวายทาน หรือ ผู้หญิงที่เป็นผู้ให้ทาน ทั้งสองคำนี้มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลี โดยคำว่า "ทายก" (Dāyaka) และ "ทายิกา" (Dāyikā) มาจากคำว่า "ทาน" (Dāna) ซึ่งหมายถึงการให้ การบริจาค หรือการทำบุญในทางพระพุทธศาสนา การให้ทานถือเป็นหนึ่งในหลักธรรมที่สำคัญ และเป็นรากฐานของการสร้างบุญกุศล ผู้ที่เป็นทายกและทายิกามีบทบาทสำคัญในการดำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป โดยการสนับสนุนพระภิกษุสงฆ์และการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของวัด เช่น การถวายปัจจัยสี่ การบำรุงรักษาวัด การร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการสนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุและเยาวชนในชุมชน

ส่วนคำว่า "ทายกน้อย" และ "ทายิกาน้อย" เป็นคำที่ใช้เรียกเด็กและเยาวชนที่มีบทบาทในการสนับสนุนและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า "ทายกน้อย" หมายถึง เด็กชายผู้ให้ทานและทำบุญในพระพุทธศาสนา ส่วน "ทายิกาน้อย" หมายถึง เด็กหญิงผู้มีจิตศรัทธาและให้ทาน

ในพระพุทธศาสนา ทั้งสองคำนี้แสดงถึงกลุ่มเยาวชนที่เริ่มต้นฝึกฝนการเป็นผู้ให้และมีจิตใจเมตตาต่อผู้อื่น โดยมีแนวทางการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

ทายกและทายิกาน้อยในพระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับหลักธรรมสำคัญหลายประการ เช่น หลักทาน (การให้) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการช่วยเหลือและสนับสนุนทางศาสนา ทายกคือผู้ที่มีศรัทธาและพร้อมที่จะเสียสละทรัพย์สินและแรงกายในการบำรุงศาสนสถาน สนับสนุนพระสงฆ์และกิจกรรมทางศาสนา อีกหลักหนึ่งที่สำคัญคือ ศีล ซึ่งช่วยควบคุมพฤติกรรมและส่งเสริมการทำความดี การปฏิบัติตามศีลทำให้ทายกเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน นอกจากนี้ ทายกยังปฏิบัติตามหลัก บุญกิริยาวัตถุ (ข้อปฏิบัติในการสร้างบุญ) ซึ่งรวมถึงการทำบุญ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และการร่วมงานบุญตามโอกาสสำคัญ เช่น การสร้างวัด การทำบุญกฐินและผ้าป่า และการอุปถัมภ์วัด ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการบำเพ็ญบุญและสั่งสมบุญให้แก่ตนเองและครอบครัว หลักธรรมเหล่านี้ทำให้บทบาทของทายกมีความสำคัญต่อการธำรงรักษาศาสนาและการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณธรรม

1. ทาน กล่าวถึงการให้ทานของชาวพุทธในชุมชนทายกน้อย เช่น การบริจาคข้าวของเพื่อพระสงฆ์ การช่วยเหลือคนในชุมชน ซึ่งสะท้อนความเอื้อเฟื้อและจิตใจที่มีเมตตาการให้ทานถือเป็นหนึ่งในหลักสำคัญของพุทธศาสนา ซึ่งไม่เพียงแต่การถวายทานแก่พระสงฆ์ แต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในชุมชน การนำหลักบุญกิริยาวัตถุมาใช้ในการสร้างจิตอาสา บุญกิริยาวัตถุ 10 เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่แสดงถึงแนวทางการสร้างบุญในชีวิตประจำวัน โดยครอบคลุมทั้งการปฏิบัติทางกาย วาจา และใจ หลักธรรมนี้สามารถนำมาใช้ส่งเสริมการสร้างจิตอาสา ซึ่งเป็นการทำความดีเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ดังนี้

ทานมัย (การให้ทาน) การสร้างจิตอาสาโดยให้ทรัพย์สิน สิ่งของ หรือเวลา เช่น การบริจาคเงินช่วยเหลือผู้ยากไร้ การมอบอาหารให้แก่ผู้ประสบภัย หรือการแบ่งปันความรู้เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น

ศีลมัย (การรักษาศีล) จิตอาสาที่ตั้งอยู่บนการรักษาศีล ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ เช่น การแสดงความซื่อสัตย์ในกิจกรรมอาสา และการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่น

ภาวนามัย (การเจริญภาวนา) จิตอาสาสามารถใช้การเจริญสติและสมาธิ เพื่อพัฒนาจิตใจให้มั่นคง พร้อมช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตใจที่สงบและมีปัญญา

อปายณมัย (การแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน) การแสดงความเคารพและอ่อนน้อมในการทำงานจิตอาสา เช่น การทำงานร่วมกับทีมด้วยความร่วมมือและการให้เกียรติ

ไวยวัจจมัย (การช่วยเหลือผู้อื่น) จิตอาสาที่เน้นการช่วยเหลือ เช่น การดูแลผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมช่วยเหลือสังคม หรือการทำความสะอาดในชุมชน

ปัตติทานมัย (การอุทิศบุญ) การทำจิตอาสาด้วยการแบ่งปันผลบุญให้ผู้อื่น เช่น อุทิศผลบุญให้ผู้ล่วงลับหรือส่งแรงจิตปรารถนาดีให้ผู้ตกทุกข์

ปัตตานโมทนามัย (การยินดีในบุญผู้อื่น) สนับสนุนและชื่นชมการทำความดีของคนอื่น เช่น การส่งเสริมกิจกรรมอาสาของเพื่อนร่วมงาน

ธัมมัสสวนมัย (การฟังธรรม) การเข้าร่วมฟังธรรมเพื่อพัฒนาความเข้าใจหลักธรรมและนำมาปรับใช้ในงานจิตอาสา

ธัมมเทศนามัย (การแสดงธรรม) การเผยแพร่ธรรมะผ่านการให้คำแนะนำหรือการอบรมจิตอาสา

ทัญญชุกกรรม (การทำความเห็นให้ถูกต้อง) จิตอาสาที่ดำเนินการด้วยความคิดที่ถูกต้อง เช่น การทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่มีอคติ การนำบุญกิริยาวัตถุ 10 มาใช้ในการสร้างจิตอาสา ไม่เพียงช่วยส่งเสริมความดีงามในระดับบุคคล แต่ยังช่วยพัฒนาสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและมีความสามัคคี ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2555) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการให้ทานในพุทธศาสนา โดยเน้นถึงการถวายทานทั้งในรูปแบบของวัตถุและการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น ซึ่งถือเป็นการฝึกฝนความเมตตาและการมีจิตใจอันเอื้อเฟื้อในสังคม อธิบายถึงบทบาทของการให้ทานและความสัมพันธ์ระหว่างการให้ทานกับการปฏิบัติธรรม ซึ่งสมชาย สุวรรณบุตร (2560) อธิบายถึงหลักการให้ทานในพุทธศาสนาและการบริจาคทานในชุมชนพุทธ โดยเน้นการทำทานเพื่อเสริมสร้างจิตใจที่บริสุทธิ์และการส่งเสริมศีลธรรมในสังคม บทบาทของการให้ทานในชุมชนพุทธและการสืบทอดกิจกรรมนี้ในชุมชน และสุวรรณ บุญรักษ์ (2558) กล่าวถึงหลักการทานในพุทธศาสนา รวมถึงบทบาทของการให้ทานในสังคมไทย โดยเฉพาะการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เช่น การบริจาคข้าวของ การให้ทานแก่พระสงฆ์ และการช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชน

จึงเห็นได้ว่า การให้ทานในพุทธศาสนาเป็นการฝึกฝนความเมตตาและการมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อโดยการถวายทานทั้งในรูปแบบวัตถุและการช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งส่งเสริมการปฏิบัติธรรมและเสริมสร้างจิตใจที่บริสุทธิ์ การให้ทานในชุมชนพุทธยังช่วยเสริมสร้างศีลธรรมและความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม พร้อมทั้งเป็นการสืบทอดกิจกรรมทางศาสนาต่อไป นอกจากนี้ การให้ทานยังเป็นการสนับสนุนกิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น การบริจาคข้าวของและการช่วยเหลือพระสงฆ์ในชุมชน

2. ศีล บทบาทของทายกและทายิกาน้อยในวัดขามใหญ่ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาเยาวชนและส่งเสริมคุณธรรมในสังคม ทายกและทายิกาน้อยไม่ได้เพียงแค่มีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ยังมีส่วนร่วมในการสร้างความตระหนักรู้เรื่องศีลธรรมและจริยธรรมในชุมชนซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ทำหน้าที่เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต

อย่างสุจริตและมีจริยธรรม การที่ทายกและทายิกาน้อยมีบทบาทเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ในการชักชวนชาวบ้านให้รักษาศีล สร้างแรงบันดาลใจแก่เยาวชนในการปฏิบัติตามศีลและมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแต่มั่นคง ช่วยสร้างสังคมที่สงบสุขและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของกลุ่มทายกและทายิกาน้อยในกิจกรรมพัฒนาชุมชน ไม่เพียงช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นการบ่มเพาะคุณลักษณะที่ดีในตัวเยาวชน เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความเอื้ออาทร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรักษาศีลในชีวิตประจำวันสามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และเสริมสร้างความสุขในชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้น บทบาทของทายกและทายิกาน้อยในวัดขามใหญ่ จึงถือเป็นแบบอย่างที่ดีของการผสมผสานศีลธรรมและการพัฒนาสังคมเข้าด้วยกัน เพื่อมุ่งสร้างชุมชนที่มีคุณธรรมและสงบสุขในระยะยาว

การรักษาศีลหมายถึงการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับหลักจริยธรรมและคุณธรรม เพื่อให้ชีวิตดำเนินไปในทางที่ถูกต้องและมีความสุข ชาวบ้านที่รักษาศีลจะมีความรับผิดชอบต่อสังคม และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน โดยการประพฤติปฏิบัติด้วยความมีสติและความเมตตา การรักษาศีลไม่เพียงแต่ทำให้บุคคลนั้นมีชีวิตที่สงบสุข แต่ยังช่วยสร้างสังคมที่มีความสามัคคีและปราศจากความขัดแย้ง ทำให้การดำรงชีวิตในชุมชนเป็นไปอย่างมีระเบียบและเต็มไปด้วยความเคารพซึ่งกันและกันดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2555) กล่าวถึงการรักษาศีลในชีวิตประจำวันของชาวพุทธ โดยเน้นการปฏิบัติศีล 5 และการประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องกับจริยธรรมในชีวิตประจำวันพุทธ ถึงการรักษาศีลเพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและการพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ สมชาย สุวรรณบุตร (2560) กล่าวถึงการรักษาศีลเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่มีความสุจริตและมีจริยธรรมในสังคมศีลในพุทธศาสนาและการสร้างสังคมที่ดีหลักการของศีลในพุทธศาสนา รวมถึงบทบาทของการรักษาศีลในการสร้างสังคมที่สงบสุขและมีความสัมพันธ์ที่ดีสุวรรณ บุญรักษ์ (2558) แนวทางและความสำคัญ การรักษาศีลในชีวิตประจำวันของชาวพุทธในสังคมไทย โดยจะอธิบายถึงศีล 5 และการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ช่วยเสริมสร้างความสงบสุข

จึงเห็นได้ว่า การรักษาศีลเป็นหลักสำคัญในพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างชีวิตที่มีความสุจริตและมีจริยธรรมโดยการปฏิบัติตามศีล 5 ในชีวิตประจำวัน ช่วยพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์และสร้างสังคมที่สงบสุขการรักษาศีลยังเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและสังคมที่มีความสงบสุข นอกจากนี้ ยังช่วยเสริมสร้างความสงบสุขในชุมชนไทย และสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้า

3. พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็น "ธรรมอันประเสริฐ" ที่ส่งเสริมความเมตตา กรุณา ความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หลักธรรมนี้

ไม่เพียงแต่เหมาะสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่ยังสามารถนำไปใช้ในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวมองค์ประกอบของพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยธรรม ได้แก่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

เมตตา (Loving-kindness) เมตตาหมายถึงความปรารถนาดีและการหวังให้ผู้อื่นมีความสุข เป็นการส่งเสริมความรักและความห่วงใยต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์โลก เมตตานี้ควรเป็นความรู้สึกที่ไม่มีข้อแม้ เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้หรือการแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก

กรุณา (Compassion) กรุณาหมายถึงการสงสารและความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ ถือเป็นการแสดงความเมตตาที่ลึกซึ้ง เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัย หรือการให้กำลังใจผู้ที่เผชิญกับปัญหา

มุทิตา (Sympathetic Joy) มุทิตาหมายถึงความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสำเร็จหรือมีความสุข เป็นการลดทอนความอิจฉาริษยาและส่งเสริมจิตใจให้เปิดกว้าง เช่น การชื่นชมความสำเร็จของเพื่อนร่วมงาน หรือการร่วมฉลองในความสำเร็จของผู้อื่น

อุเบกขา (Equanimity) อุเบกขามีความหมายถึงความมีใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียงหรือถูกครอบงำด้วยอารมณ์ต่าง ๆ เป็นการเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและการปล่อยวาง เช่น การไม่โกรธแค้นเมื่อพบกับความยุติธรรม หรือการยอมรับความไม่แน่นอนของชีวิต

การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ในชีวิตประจำวัน สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้หลายด้าน ด้านครอบครัว ในครอบครัว พรหมวิหาร 4 สามารถส่งเสริมความรักและความเข้าใจกัน เช่น พ่อแม่สามารถแสดงเมตตาและกรุณาต่อลูก ๆ หรือพี่น้องสามารถฝึกมุทิตาและอุเบกขาเมื่อเกิดความขัดแย้งด้านการทำงานในที่ทำงาน การแสดงเมตตาและมุทิตาสามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานและสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กร ด้านสังคม ในสังคม พรหมวิหาร 4 ช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่าง ประโยชน์ของพรหมวิหาร 4 ส่งเสริมจิตใจให้สงบสุข ลดความเครียดและความวิตกกังวล เพิ่มความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

จึงเห็นได้ว่า พรหมวิหาร 4 สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยช่วยส่งเสริมความรักและความเข้าใจในครอบครัว เช่น การแสดงเมตตาและกรุณาระหว่างพ่อแม่และลูก ๆ ในที่ทำงานช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและบรรยากาศที่อบอุ่น และในสังคมช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนที่แตกต่างกัน

บทบาทของทายกและทายิกาน้อยทายกในการสร้างศีลธรรมในชุมชน

บทบาทของทายกและทายิกาน้อยทายกในการสร้างศีลธรรมในชุมชนถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเยาวชนตามหลักพระพุทธศาสนา การหล่อหลอมคุณธรรมและจริยธรรมในจิตใจของเยาวชน มิได้เกิดขึ้นเพียงจากคำสอน หากแต่ต้องอาศัยแบบอย่างที่ดีจากผู้ใหญ่ในชุมชน โดยเฉพาะบทบาทของทายกและทายิกาน้อยทายก ซึ่งเป็นเสาหลักในการปลูกฝังหลักธรรมให้หยั่งรากลึกกลงในจิตใจของผู้คน

บทบาทของทายกในการส่งเสริมศีลธรรมในชุมชน

ทายกเป็นบุคคลสำคัญที่ทำหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนดำรงตนอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรม ความรับผิดชอบของทายกมิได้จำกัดเพียงการดูแลวัดวาอาราม หากแต่หมายรวมถึงการเป็นต้นแบบแห่งศรัทธาในการรักษาศีล 5 การทำทาน และการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม การแสดงออกถึงความเมตตาและการช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เพียงแต่สร้างบรรยากาศแห่งความปรองดองในชุมชน แต่ยังเป็นแรงบันดาลใจให้เยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของความดีงาม

บทบาทของทายิกาน้อยทายกในการเรียนรู้และปฏิบัติธรรม

แม้จะเป็นกลุ่มเยาวชน แต่ทายิกาน้อยทายกก็มีบทบาทสำคัญในการสืบสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พวกเขาเป็นตัวแทนของอนาคตที่สดใส เป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่และธำรงรักษาคุณค่าทางศีลธรรม ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำบุญตักบาตร การรักษาศีล การร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ การที่เยาวชนได้รับการปลูกฝังหลักธรรมตั้งแต่วัยเยาว์ ย่อมเป็นรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาจิตใจให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม

แนวทางการพัฒนาเยาวชนในพระพุทธศาสนา

วัดขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ได้ดำเนินโครงการพัฒนาเยาวชนโดยเน้นการปลูกฝังศีลธรรมผ่านการอบรมและกิจกรรมทางศาสนา เยาวชนได้รับการสอนให้เข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรม เช่น การรักษาศีล 5 การฝึกฝนให้มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือผู้อื่น การเข้าร่วมกิจกรรมในวัด เช่น การฟังธรรม การสวดมนต์ และการปฏิบัติธรรม ส่งผลให้เยาวชนมีโอกาสรู้และนำหลักคำสอนไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

การพัฒนาเยาวชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา มิใช่เพียงการอบรมให้พวกเขาเป็นผู้มีศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้พวกเขาก้าวไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม การฝึกฝนให้เยาวชนมีคุณธรรมและจริยธรรมตั้งแต่วัยเยาว์ เป็นเสมือนการหวานเมล็ดพันธุ์แห่งปัญญาและความดีงาม ซึ่งเมื่อเติบโตขึ้น ย่อมแผ่กิ่งก้านสาขาไปสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชนและสังคมโดยรวม จากกรณีศึกษาของวัดขามใหญ่ เราสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนว่าบทบาทของทายกและทายิกาน้อยทายกนั้น มีความสำคัญยิ่งต่อการสร้างและธำรงไว้ซึ่งศีลธรรมในชุมชน ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างรากฐานทางจิตใจให้แก่เยาวชน แต่ยังช่วยหล่อหลอมสังคมให้อุดมไปด้วยคุณธรรม

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความสามัคคี การส่งเสริมให้เยาวชนดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา มิใช่เพียงการรักษาประเพณีอันดีงาม หากแต่เป็นการวางรากฐานให้พวกเขาเติบโตเป็นบุคคลที่เปี่ยมด้วยคุณค่าทางจิตใจ สามารถนำพาสังคมไปสู่ความสงบสุขและเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

บทสรุป

ทายกและทายิกาน้อย ในชุมชนและการประยุกต์ใช้หลักพุทธศาสนาในการสร้างชุมชนที่มีความสุขและยั่งยืน ทายกในชุมชน ทายกน้อย มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างเยาวชนและพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในรุ่นเยาว์ ซึ่งช่วยสร้างฐานให้ชุมชนมีความมั่นคงทางศีลธรรมและวัฒนธรรม บทบาทสำคัญของทายกเหล่านี้ ได้แก่ การจัดกิจกรรมเชิงพุทธ เช่น การฝึกอบรมธรรมะ การช่วยเหลืองานวัด และการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมที่สอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา, กรุณา, มุทิตา, และอุเบกขา) เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ การประยุกต์หลักพุทธศาสนาในชุมชนมีผลช่วยสร้างชุมชนที่มีความสุขและยั่งยืนในหลายมิติ ดังนี้

เสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม โดยการอบรมและสร้างความเข้าใจในหลักธรรม เช่น ศีล 5 ทำให้สมาชิกในชุมชนมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อและความสามัคคี

พัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ในชุมชน การฝึกเยาวชนให้มีบทบาทสำคัญในงานบุญและกิจกรรมทางศาสนา ช่วยสร้างผู้นำที่มีความรู้ทางธรรมและความสามารถในการบริหารจัดการที่ดี

สร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง กิจกรรมของทายกน้อยที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชน ผู้ใหญ่ และพระสงฆ์ ส่งผลให้ชุมชนมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและช่วยเหลือกันในทุกมิติ แนวทางนี้แสดงถึงความสำเร็จของการผานหลักธรรมในชีวิตประจำวัน และสนับสนุนการพัฒนาสังคมที่มีความสุขและยั่งยืนในระยะยาว

ทายกน้อยและทายิกาน้อยเป็นกลุ่มเยาวชนที่มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนา พวกเขาได้รับการปลูกฝังให้เป็นผู้มีศีลธรรม จิตใจเมตตา และรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม การฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้ให้ และมีจิตสำนึกในการทำความดีตั้งแต่เยาว์ ทำให้พวกเขาเติบโตขึ้นเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนรุ่นหลัง การมีทายกน้อยและทายิกาน้อยในชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง และสร้างสังคมที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและความสงบสุข ทายกและทายิกาน้อย จึงเป็นแนวทางการพัฒนาเยาวชนในพระพุทธศาสนากรณีศึกษาวัดขามใหญ่ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นตัวอย่างของการใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนและชุมชน โดยมีบทบาทสำคัญในการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ที่มีศีลธรรมและจิตสำนึกในการสืบทอดพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*.

กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิกจำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.

สมชาย สุวรรณบุตร. (2560). *การให้ทานและการบริจาคในพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2558). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 42. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ผลิธัมม

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. *การสร้างชุมชนพุทธศาสนาเพื่อสังคมยั่งยืน*.

<https://www.onab.go.th>

สุวรรณ บุญรักษ์ (2558). *การรักษาศิลในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนา.

